

CE-merkintäkäytäntö ja sen merkitys suunnittelutyössä

Pääsuunnittelijakoulutus – PS Pro

Tutkielma

Maaria Turunen

Helsinki 19.09.2014

Aalto University Professional Development – Aalto PRO

Tiivistelmä

Tutkielmani lähtökohta on rakennustuotteiden CE-merkinnän muuttuminen pakolliseksi EU:n rakennusasetuksen myötä 1.7.2013. Asetuksen mukana tuomilla muutoksilla on ollut vaikutus lähes kaikkiin rakennusalalla toimijoihin.

Käsittelen tutkielmassani CE-merkintää ja sen käytäntöjä yleisesti, sekä merkinnän käyttöönoton vaikutuksia rakennushankkeeseen osallistujiin. Tutkielman tavoitteena on tutustuttaa lukija CE-merkintään liittyviin käsitteisiin, selostaa kuinka CE-merkintä rakennustuotteelle hankitaan ja mitä tapahtuu ongelmatilanteissa.

Tutkielman lähdetiedot on kerätty pääosin eri virastojen ja ympäristöministeriön nettisivuilta, näiden tahojen CE-merkintää koskevista ohjeista ja artikkeleista. Lähdemateriaalina olen käyttänyt myös Kirsti Martinkaupin kirjaa Rakennustuoteasetus (2012).

Liitteet: Rakennustuotteiden kelpoisuuden toteaminen kansallisten vaatimusten osalta – tarkastusasiakirjan liitelomake, versio 1.2

Asiasanat: Rakennustuoteasetus, CE-merkintä, tuotehyväksyntä, pääkaupunkiseudun rakennusvalvontojen yhtenäiset käytännöt

Sisältö

1	Johdanto	1
	Mitä pakollinen CE-merkintä rakennustuotteessa tarkoittaa	2
1.1	Miksi rakennustuoteasetus on säädetty, vaiheet ennen rakennustuoteasetusta	2
1.2	Mitä rakennustuotteen kelpoisuus tarkoittaa.....	3
1.3	Mitä rakennustuotteita CE-merkintä koskee ja milloin merkintä tulee kiinnittää tuotteeseen, siirtymäajat.....	4
1.4	Milloin CE-merkintää ei käytetä.....	6
1.5	Mitä CE-merkintä meille kertoo ja kuinka se kiinnitetään rakennustuotteeseen	6
2	Tavat joilla rakennustuotteen kelpoisuus osoitetaan CE-merkintää käyttäen.....	9
2.1	Harmonisoitu tuotestandardi	9
2.2	Eurooppalainen tekninen arviointi, ETA	10
2.3	Yksinkertaistettu menettely.....	10
2.4	Suoritustasoilmoitus (DoP) ja suoritustason pysyvyyden varmentaminen.....	11
2.5	Ilmoitetut laitokset	13
3	Tavat joilla rakennustuotteen kelpoisuus voidaan osoittaa kansallisin menettelyin.....	14
3.1	Tyyppihyväksyntä	15
3.2	Varmennustodistus	15
3.3	Valmistuksen laadunvalvonta	15
3.4	Rakennuspaikkakohtainen tuotehyväksyntä	16
4	Viranomaisvalvonta	17
4.1	Rakennusvalvonnan tehtävät.....	17
4.2	Markkinavalvonnan toimenpiteet kun rakennustuote ei täytä rakennustuoteasetuksen mukaisia vaatimuksia.....	18
4.3	Tuoteyhteyshetket.....	19
5	Mitä CE-merkinnän pakollisuus merkitsee rakennushankkeen eri osapuolille.....	20
5.1	Tuotteen valmistaja	20
5.2	Rakennushankkeeseen ryhtyvä	21
5.3	Suunnittelija, pääsuunnittelija	22
5.4	Urakoitsija	23
5.5	Rakennusvalvontaviranomainen ja pääkaupunkiseudun yhtenäiset käytännöt.....	25
6	Yhteenveto	29
7	Lyhenteet	31

8	Lähdeluettelo	33
---	---------------------	----

1 Johdanto

Tutkielman aiheeksi olen valinnut 1.7.2014 voimaan astuneen CE-merkintää koskevan EU:n rakennustuoteasetuksen (305/2011). CE-merkintä on eurooppalainen vaatimustenmukaisuusmerkintä. Asetuksen myötä merkintä muuttui pakolliseksi rakennustuotteille, joilla on voimassa oleva harmonisoitu tuotestandardi (hEN), jonka siirtymäaika on päättynyt ja jotka saatetaan markkinoille, tai tuotteille joille tuotteen valmistaja on hakenut eurooppalaisen teknisen arvioinnin (ETA).

Asetus on ollut voimassa vasta reilun vuoden. Suurin vaikutus CE-merkinnän pakollisuudesta on rakennustuotteiden valmistajille, joiden on nyt pystyttävä osoittamaan että rakennustuote täyttää asetuksen vaatimukset. Vaikutukset ulottuvat kuitenkin eri tavoilla suureen osaan rakennusalalla toimijoista, jälleenmyyjistä suunnittelijoihin, hankinnasta vastaaviin, rakennustyömaainsinööreihin ja valvontaan. Onko esimerkiksi pääsuunnittelijana toimiva arkkitehti tietoinen asetuksen hänelle tuomista uusista tehtävistä ja vastuista?

Kerron tutkielmatyössäni aluksi rakennustuoteasetuksen käytöstä ja taustoista. Luvussa kolme ja neljä esittelen erilaiset tuotehyväksyntämenetelmät ja kerron CE-merkintään liittyvistä keskeisistä käsitteistä. Luvussa viisi kerron valvonnan roolista, jos asiat eivät sujukaan asetuksen mukaisesti.

Lopuksi käyn läpi pakollisen CE-merkinnän merkityksestä rakennushankkeessa toimijoille. Esimerkiksi pääkaupunkiseudun rakennusvalvonnat ovat sopineet yhtenäisistä käytännöistä rakennushankkeessa käytettävien tuotteiden kelpoisuuden toteamiseksi. CE-merkintään liittyvät käytännöt tulevat kuitenkin vielä muokkautumaan tulevien vuosien aikana.

Mitä pakollinen CE-merkintä rakennustuotteessa tarkoittaa

1.1 Miksi rakennustuoteasetus on säädetty, vaiheet ennen rakennustuoteasetusta

Euroopan hiili- ja teräsyhteisön (1951), myöhemmin EU:n, perustamissopimuksesta lähtien unionin yhtenä tavoitteena on ollut tavaroiden vapaa liikkuvuus jäsenmaissa. Tavoitteeseen on päästy kieltämällä tullit ja yhtenäistämällä kansallista lainsäädäntöä. EU:n tavoitteena tänä päivänä on ylläpitää sellaiset sisäiset markkinat, joilla tavarat liikkuvat yhtä vapaasti kuin kansallisilla markkinoilla. (Euroopan parlamentti 2012).

Rakennustuoteasetusta edelsi rakennustuotedirektiivi (89/106/ETY). Rakennustuotedirektiivillä oli samat tavoitteet kuin nykyisellä rakennustuoteasetuksella, lainsäädäntöä yhtenäistämällä varmistaa rakennustuotteiden vapaa liikkuvuus ja käyttö jäsenmaissa. Sikäli kun kansallisessa lainsäädännössä oli asetettu vaatimuksia, niiden tuli olla yhteneväisiä direktiivissä annettujen vaatimusten kanssa. Direktiivissä annetut vaatimukset kohdistuivat kuitenkin rakennukseen, eivät yksittäisiin rakennustuotteisiin. (Martinkauppi 2012).

Direktiivin 20 vuotta kestäneen voimassaolon aikana unionin jäsenmaissa vaadittiin CE-merkinnän rinnalla yhä kansallisia sertifikaatteja. Tavoitteet rakennustuotteen yhteen kertaan ja yhdenmukaisella tavalla testaamisesta eivät toteutuneet toivotulla tavalla. Suomessa direktiivin tavoitteet oli kirjattu maankäyttö- ja rakennuslakiin (132/1999). CE-merkinnän käyttö oli kuitenkin harvinaista sen vapaaehtoisuuden vuoksi, ellei siitä oltu erikseen säädetty tuotekohtaisesti pakolliseksi (Ympäristöministeriö, 2011). Rakennustuoteasetuksen (305/2011) sisällöstä ovat päättäneet Euroopan parlamentti, ministerineuvosto ja komissio. Asetus julkaistiin Euroopan

Unionin virallisessa lehdessä (Official Journal, OJ) 4.4.2011, kokonaisuudessaan asetus tuli voimaan 1.7.2013. kaikissa jäsenmaissa.

Rakennustuoteasetuksessa säädetään rakennustuotteen perusominaisuuksien ja niiltä vaadittavien suoritustasojen, esimerkiksi lukuarvon tai luokan, ilmoittamistavoista ja CE-merkinnän käytöstä. Asetus ei ota kantaa kansallisiin vaatimuksiin, eikä CE-merkittyä tuotetta voi välttämättä käyttää kohteessa jos suoritustasoilmoituksessa ilmoitetut arvot ja luokat eivät täytä kyseisen maan kansallisia vaatimustasoja. Kukin maa määrittelee edelleen itse rakennuskohteen perusvaatimukset ja rakennustuotteiden perusominaisuuksilta vaadittavat suoritustasot. Rakennushankkeeseen ryhtyvän, tai hänen nimeämän henkilön, tulee selvittää ovatko tuotteesta ilmoitetut ominaisuudet riittävät täyttämään kansalliset vaatimukset. (Rakennustieto 2013).

Uusi rakennustuoteasetus tuli jäsenmaissa voimaan sellaisenaan ilman kansallista voimaansaattamista. Asetuksen tavoitteina on yksinkertaistaa sääntelyä ja lainsäädäntöä, sujuvoittaa sisämarkkinoiden toimivuutta, sekä selkeyttää CE-merkinnän käyttöä ja alentaa tästä aiheutuvia kustannuksia byrokratiaa vähentämällä. Nämä toimenpiteet vaativat tuotteen valmistajalta tarkempaa valvontaa, mutta toisaalta tuotteiden ominaisuuksien vertailu helpottuu ja tuotteen voi asettaa markkinoille koko Euroopan talousalueella ilman erillisiä, jokaisessa maassa tehtäviä lisäselvityksiä. (Ympäristöministeriö 2013).

1.2 Mitä rakennustuotteen kelpoisuus tarkoittaa

954/2012, 4 §

Laki eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä, määritelmä

Rakennustuotteella tarkoitetaan sellaista pysyvää rakennusosaa, rakennetta tai rakennuskohteeseen kiinteästi liittyvää tarviketta, tuotetta tai laitetta, jolle on säädetty maankäyttö- ja rakennuslaissa tai sen nojalla olennaisia teknisiä vaatimuksia tai edellä tarkoitettun tuotteen asentamista varten tarvittavaa osaa.

MRL 152 § (21.12.2012/955) Rakennustuotteen ominaisuudet

Rakennustuotteen, joka on tarkoitettu käytettäväksi pysyvänä osana rakennuskohteessa, tulee olla turvallinen ja terveellinen sekä ominaisuuksiltaan sellainen, että rakennuskohde asianmukaisesti suunniteltuna ja rakennettuna täyttää tässä laissa säädetyt olennaiset tekniset vaatimukset tavanomaisella kunnossapidolla taloudellisesti perustellun käyttöiän ajan.

Rakennustuotteen kelpoisuus on varmistettava aina kun siihen kohdistuu rakentamista koskevissa säännöksissä asetettu kansallinen vaatimus. Rakennustuotteen kelpoisuus toteutuu kun se on vaatimustenmukainen, tällöin se täyttää ominaisuuksiltaan kohteessa tuotteelle asetetut viranomaisvaatimukset. Rakennustuoteasetuksen mukaiset perusvaatimukset ovat tuotteen:

- mekaaninen lujuus ja vakaus
- paloturvallisuus
- hygienia, terveys ja ympäristön suojeleminen
- käyttöturvallisuus ja esteettömyys
- meluntorjunta
- energiatalous ja lämmöneristävyys
- luonnonvarojen kestävä käyttö

(Martinkauppi 2012).

Rakennustuotteen on myös täytettävä suunnitelma-asiakirjoissa mainitut vaatimukset, jotka voivat olla viranomaisvaatimuksia tiukempia tai sisältää muita vaatimuksia.

1.3 Mitä rakennustuotteita CE-merkintä koskee ja milloin merkintä tulee kiinnittää tuotteeseen, siirtymäajat

Rakennustuoteasetuksella säädetään siitä, milloin CE-merkintä on kiinnitettävä rakennustuotteeseen. CE-merkintää voi käyttää vain niissä rakennustuotteissa, jotka ovat kaupan EU:n talousalueella, ja jotka kuuluvat harmonisoidun tuotestandardin (hEN) piiriin tai joille on myönnetty

eurooppalainen tekninen arviointi (ETA). (Katso luku kolme). Rakennustuoteasetuksen voimaan astuessa 1.7.2014 80% rakennustuotteista kuului CE-merkinnän piiriin. (Martinkauppi 2012).

Rakennustuotteilla tarkoitetaan rakennuskohteeseen kiinteäksi osaksi tarkoitettuja tuotteita, kuten betonielementtejä, ikkunoita, kantavia teräs rakenneosia tai rakennesahatavaraa.

Vaikka asetus on jo astunut voimaan, rakennustuotteiden siirtyminen CE-merkintään tapahtuu tuoteryhmittäin, harmonisoitujen tuotestandardien tai eurooppalaisten teknisten arviointien valmistuessa. CE-merkinnän käyttö laajenee sitä mukaan kun pakollisen CE-merkinnän piiriin kuuluvien tuotteiden määrä lisääntyy.

Jotta merkintään siirtyminen tapahtuisi sujuvasti, komissio on sopinut kullekin tuotestandardille sovellettavasta siirtymäajasta. Siirtymäajat noudattavat seuraavaa kaavaa:

- DAV (Date of availability), valmistautumista tuotestandardiin, Euroopan standardisoimisjärjestö (CEN) on julkaissut tuotestandardin EU:n virallisessa lehdessä (OJ), vaihe kestää yhdeksän kuukautta
- Dapp (Date of applicability), siirtymäaika, standardi otetaan käyttöön ja CE-merkinnän voi kiinnittää standardin mukaiseen tuotteeseen, siirtymäajan aikana kansalliset menettelyt tuotehyväksynnälle ovat vielä voimassa CE-merkinnän rinnalla, vaihe kestää 12 kuukautta
- DOW (Date of withdrawal), siirtymäaika päättyy, tämän jälkeen CE-merkintä on pakollinen eikä kansallisia standardeja saa enää käyttää

(Rakennusteollisuus 2013)

EU:n virallinen lehti (OJ) ylläpitää listaa tuotestandardin saamista tuotteista. hEN Helpdeskistä, www.henhelpdesk.fi, voi tarkistaa mitkä tuotteet kuuluvat harmonisoitujen tuotestandardien piiriin, sekä seuraavat siirtymäajat. Esimerkiksi rakenteellisten teräs- ja alumiinikokoonpanojen siirtymäaika päättyi 1.7.2014. Komissio julkaisi uusimmat 22 eri standardia koskevat siirtymäajat alkavaksi 8.8.2014. Joukossa on sekä standardin

muutoksia, että standardeja, jotka eivät ole aiemmin olleet CE-merkinnän piirissä.

1.4 Milloin CE-merkintää ei käytetä

Vaikka tuotteelle olisikin olemassa harmonisoitu tuotestandardi, asetuksen viidennessä artiklassa mainitaan kolme poikkeusta, jolloin sitä ei tarvitse käyttää:

- tuotteille, jotka on valmistettu tilauksesta tiettyyn kohteeseen muuten kuin sarjatuotantona ja joiden kiinnittämisestä rakennuskohteeseen vastaa valmistaja
- tuotteille, jotka valmistetaan rakennuspaikalla ja joiden kiinnittämisestä rakennuskohteeseen vastaa valmistaja, esimerkiksi työmaalla valettu ja kohteeseen asennettu betonielementti
- rakennustuote, joka valmistetaan perinteiseen tapaan suojeltuun rakennuskohteeseen, esimerkiksi tilaustyönä tehty ikkuna

Näissäkin tapauksissa on kuitenkin pystyttävä osoittamaan, että valmis rakennusosa täyttää kansalliset vaatimukset. (Martinkauppi 2012).

Kun rakennustuote ei vielä kuulu harmonisoidun tuotestandardin piiriin tai sillä ei ole eurooppalaista teknistä arviointia ei CE-merkintää voida käyttää. Tämä koskee noin 20 % tuotteista. Silloin tuotteeseen sovelletaan 1.7.2013 voimaan tullutta kansallista lakia eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä (954/2012), lakia esitellään luvussa neljä.

1.5 Mitä CE-merkintä meille kertoo ja kuinka se kiinnitetään rakennustuotteeseen

CE-merkinnän saa kiinnittää tuotteeseen tuotteen valmistaja tai hänen valtuuttama edustaja. Maahantuoja tai jakelija voi kiinnittää merkinnän silloin kun rakennustuote tuodaan Euroopan unionin ulkopuolelta. CE-merkintä kiinnitetään niihin tuotteisiin, joista valmistaja on laatinut suoritusosoilmoituksen. CE-merkintä kertoo rakennustuotteelta vaadittavat ominaisuudet yhdenmukaisella eurooppalaisella tavalla. Kiinnittämällä CE-merkinnän tuotteeseen valmistaja antaa vakuutuksen siitä, että rakennustuote täyttää kaikki merkin kiinnittämistä koskevat EU-lainsäädännön vaatimukset (EU 305/2011; Martinkauppi, 2012). Vaikka

Mitä pakollinen CE-merkintä rakennustuotteessa tarkoittaa

tuotteella on CE-merkintä, tuotteen soveltuvuus kyseiseen rakennuskohteeseen tulee kuitenkin aina tarkistaa erikseen, soveltuvuus arvioidaan aiotun käytön, olosuhteiden ja rakentamismääräysten perusteella. (Ympäristöministeriö 2013).

CE-merkintä kiinnitetään itse tuotteeseen, tuote-etikettiin, tuotepakkaukseen tai tuotteen mukana saataviin asiakirjoihin. Merkintä voi olla myös jaettu osiin, jolloin tuotteessa on ilmoitettu lyhyesti tärkeimmät tiedot ja täydellinen merkintä on tuotetta seuraavissa asiakirjoissa.

Jokaista rakennustuotetta koskevat tarkat CE-merkintäohjeet löytyvät tuotetta koskevasta harmonisoidusta standardista (hEN) tai eurooppalaisesta teknisestä arvioinnista (ETA). CE-merkinnästä tulee löytyä seuraavat, rakennustuoteasetuksen 9, 2. artiklan, tuotetta koskevat tiedot:

- CE-merkinnän kiinnitysvuoden kaksi viimeistä numeroa
- valmistajan nimi ja rekisteröity osoite
- tuotetyypin yksilöllinen tunnistenumero
- suoritustasoilmoituksen viitenumero
- ilmoitetut suoritustasot
- viittaus sovellettuun yhdenmukaistettuun tekniseen eritelämään
- ilmoitetun laitoksen tunnusnumero
- sovelletun yhdenmukaistetun teknisen eritelmän mukainen aiottu käyttötarkoitus

(Tukes 2014)

CE-merkinnän tietojen perusteella ostaja voi helposti vertailla eri tuotevalmistajien tuotteiden ominaisuuksia ja valita niistä kohteeseen ja sen vaatimukseen sopivin tuote.

Mitä pakollinen CE-merkintä rakennustuotteessa tarkoittaa

2 Tavat joilla rakennustuotteen kelpoisuus osoitetaan CE-merkintää käyttäen

2.1 Harmonisoitu tuotestandardi

Harmonisoitu eli yhdenmukaistettu standardi (hEN) on yleisin tapa tuotteen CE-merkitsemiseksi. Standardit laaditaan Euroopan komission toimeksiannosta standardisoiomisjärjestössä, CEN:ssä. Kun rakennustuote kuuluu jonkun harmonisoidun tuotestandardin piiriin, sen tulee olla CE-merkitty. Standardi määrittää tuoteryhmäkohtaisesti:

- tuotteilta selvitettävät ominaisuudet
- valmistuksen laadunvalvonnan vaatimukset
- CE-merkinnässä ilmoitettavat tiedot

(Ympäristöministeriö 2014)

Jokaisessa harmonisoidussa standardissa on liite ZA. Kun liitteen vaatimukset tuotetta kohtaan täyttyvät tuotteen valmistajan on laadittava tuotteen suoritusasoilmoitus, minkä jälkeen CE-merkinnän voi kiinnittää tuotteeseen. Liitteessä ZA ilmoitetaan:

- standardin soveltamisala ja tuotteeseen liittyvät ominaisuudet
- tapa jolla vaatimustenmukaisuus osoitetaan (AVCP-luokat) ja mahdolliset ilmoitetun laitoksen tehtävät
- malleja CE-merkinnästä

(Tukes 2014)

Tavat joilla rakennustuotteen kelpoisuus osoitetaan CE-merkintää käyttäen

Tietoja voimassa olevista harmonisoiduista tuotestandardeista löytyy hEN Helpdeskistä. Tietoja tuoteryhmittäin harmonisoiduista tuotestandardeista saa toimialajärjestöistä tai Suomen Standardoimisliitto SFS ry:ltä. Lisäksi SFS:n toimialayhteisöt laativat harmonisoituja tuotestandardeja täydentäviä kansallisia soveltamisstandardeja, jotka julkaistaan SFS 7000-sarjassa. Näissä esitetään suosituksia eri käyttökohteissa ilmoitettavista CE-merkinnän ominaisuuksista ja suoritustasoista. (Ympäristöministeriö 2013).

2.2 Eurooppalainen tekninen arviointi, ETA

ETA on koko EU:n alueella voimassa oleva vapaaehtoinen arviointi rakennustuotteille. ETA on valmistajan tuotteelle hakema tuotekohtainen hyväksyntä. Menettelyn piiriin kuuluvat tuotteet ovat yleensä järjestelmiä, innovatiivisia tuotteita, harmonisoiduista tuotestandardeista poikkeavia tuotteita tai tuotteita, joita ei vielä olla standardisoitu. ETA-menettelyllä CE-merkinnän piiriin saatettuja tuotteita tai järjestelmiä on jo yli 3000 (Ympäristöministeriö 2014).

Tuotteen valmistaja tai maahantuoja hakee teknistä arviointia tuotteelleen jättämällä ETA-hakemuksen teknisestä arvioinnista vastaavalle laitokselle (TAB). Tämän jälkeen laitos käynnistää eurooppalaisen arviointiasiakirjan (EAD) laadinnan. Kun muiden EU maiden arvioinnista vastaavat laitokset ovat hyväksyneet arviointiasiakirjan ja se on julkaistu EU:n virallisessa lehdessä, voidaan rakennustuotteelle tehdä arviointiasiakirjan mukaiset testit ja selvitykset, joiden perusteella vastaava laitos myöntää arvioinnin (ETA:n). (Rakennusteollisuus 2013).

ETA myönnetään viideksi vuodeksi kerrallaan. Suomessa teknisiä arviointeja myöntää Ympäristöministeriön valtuuttamana VTT Expert Services Oy.

2.3 Yksinkertaistettu menettely

Kolmas tapa hakea CE-merkintää on yksinkertaistettu menettely eli tekninen asiakirja (STD). Menettely on suunnattu pienille ja keskisuurille yrityksille, joita rakennustuoteasetuksen mukaan ovat alle kymmenen hengen yritykset. Menettely on laadittu jotta näiden yritysten CE-merkinnän hankkimisesta aiheutuvat kustannukset pysyisivät kohtuullisina. Menettelyssä tuotteen valmistaja korvaa CE-merkintään tarvittavan

Tavat joilla rakennustuotteen kelpoisuus osoitetaan CE-merkintää käyttäen tyyppitestauksen asianmukaisella teknisellä asiakirjalla, jossa osoitetaan, että käytetyillä menettelyillä rakennustuotteen vaatimustenmukaisuus toteutuu. (Tukes 2013).

Yksinkertaistettuja menettelyitä ovat:

- testaamatta luokittelu, jolloin valmistaja voi todistaa, että tuote täyttää CE-merkinnässä ilmoitetun tason ilman lisätestausta
- jaettu tyyppitestaus (Shared ITT), jolloin valmistaja hyödyntää toisen, samanlaista tuotetta valmistavan valmistajan testituloksia osoittaessaan oman tuotteen ominaisuuksia, testitulosten käyttöön vaaditaan testitulosten luovuttajan kirjallinen suostumus
- järjestelmätoimittajan tyyppitestaus (Cascading IT), jolloin valmistaja hyödyntää järjestelmätoimittajan testituloksia osoittaessaan rakennustuotteen tai –tuotejärjestelmän kokoonpanon ominaisuuksia, testitulosten käyttöön vaaditaan testitulosten luovuttajan kirjallinen suostumus

(Tukes 2013)

2.4 Suoritustasoilmoitus (DoP) ja suoritustason pysyvyyden varmentaminen

Suoritustasoilmoitus on edellytys CE-merkinnän kiinnittämiseksi tuotteeseen. Tuotteen valmistaja laatii suoritustasoilmoituksen ja vastaa sen sisällön oikeellisuudesta. Ilmoitus laaditaan tuotteesta, joka kuuluu yhdenmukaistetun standardin (hEN) tai eurooppalaisen teknisen arvioinnin (ETA) piiriin, siinä vaiheessa kun tuote saatetaan markkinoille. Ilmoituksessa kerrotaan rakennustuotteen ominaisuuksien arvot ja luokat, jotka tarvitaan kansallisten viranomaissäädösten täyttämiseen. Suoritustasoilmoitus on käyttötarkoituksikohtainen. Jos tuote soveltuu moneen käyttötarkoitukseen saattaa tuotteesta olla laadittu useampi ilmoitus. (Ympäristöministeriö 2014, Tukes 2014).

Suoritustasoilmoituksen tulee sisältää seuraavat tuoteta koskevat tiedot:

- tuotetyyppi
- tyyppi-, erä- tai sarjanumero

- Tavat** joilla rakennustuotteen kelpoisuus osoitetaan CE-merkintää käyttäen
- rakennustuotteen aiottu käyttötarkoitus
 - valmistajan nimi, kaupp nimi tai tavaramerkki sekä osoite
 - mahdollisen valtuutetun edustajan nimi, kaupp nimi tai tavaramerkki sekä osoite
 - rakennustuotteen suoritustason pysyvyyden arviointi- ja varmennusjärjestelmä 1+, 1, 2+, 3 tai 4
 - ilmoitetun laitoksen nimi, numero, tehtävien kuvaus, sertifikaatti tai todistus, sekä yhdenmukaistetun standardin viitenumero (hEN)
 - teknisen arviointilaitoksen nimi, numero, tehtävä, sertifikaatti tai todistus, sekä eurooppalaisen teknisen arvioinnin ja arviointiasiakirjan viitenumero (ETA)
 - ilmoitetut suoritustasot
 - allekirjoitukset

(VTT 2013)

AVCP-menettely on rakennustuoteasetuksessa säädetty järjestelmä rakennustuotteiden suoritustason pysyvyyden arviointia ja varmentamista varten. Menettely jakautuu tuoteryhmittäin viiteen eri luokkaan: 1+, 1, 2+, 3 ja 4, joiden perusteella kulloinkin käytettävät arviointi- ja varmentamismenettelyt ja ilmoitettujen laitosten osallistuminen menettelyyn määräytyvät. Esimerkiksi vaativampien luokkien 1 ja 1+ mukaan tuotteen valmistajan on hankittava ilmoitetun laitoksen tai teknisestä arvioinnista vastaavan laitoksen laatima sertifikaatti tuotteen suoritustason pysyvyydestä. Luokan 2+ mukaisesti tarvitaan tuotannon sisäisen laadunvalvonnan vaatimustenmukaisuustodistus ilmoitetulta laitokselta. Jos AVCP-luokka on 3, alkutestaus on tehtävä ilmoitetun laitoksen toimesta ja kun luokka on 4, valmistaja voi itse tehdä alkutestauksen ja laadunvalvonnan varmistuksen. (Tukes 2014).

Suoritustasoilmoitus laaditaan sen maan kielellä missä tuote asetetaan markkinoille. Suoritustasoilmoitukset ovat yleensä nähtävillä tuotteen

Tavat joilla rakennustuotteen kelpoisuus osoitetaan CE-merkintää käyttäen valmistajan kotisivuilla, pyydettyä valmistaja on velvollinen toimittamaan ilmoitukset paperimuodossa. (Tukes 2014).

2.5 Ilmoitetut laitokset

EU:n jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle ilmoitettujen laitosten (notified bodies) nimeämisestä. Ilmoitetut laitokset ovat puolueettomia, kolmansia osapuolia, jotka on valtuutettu valvomaan tuotteen vaatimuksenmukaisuutta silloin kun harmonisoidussa tuotestandardissa edellytetään tuotteen testausta ja laadunvalvonnan varmennusta. Tuotteen valmistaja voi hankkia ilmoitetun laitoksen varmennuksen miltä tahansa jonkin jäsenmaan kyseiselle tuoteryhmälle päteväksi toteamalta laitokselta. (Ympäristöministeriö 2014).

3 Tavat joilla rakennustuotteen kelpoisuus voidaan osoittaa kansallisin menettelyin

CE-merkintä on yleisin Suomessa käytössä oleva tuotehyväksyntämenettely. Kaikilla tuotteilla ei kuitenkaan ole CE-merkintää, tuotteet kuuluvat silloin kansallisen hyväksyntämenettelyyn piiriin. Näitä tuotteita koskee laki eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä (954/2012), laki astui voimaan 1.7.2013 kumoten vanhan rakennustuotteiden hyväksynnästä annetun lain (230/2003). Laki antaa tuotteen valmistajalle mahdollisuuden valita rakennustuotteen kelpoisuuden toteamistavan eri menettelyiden väliltä. Lain mukaisesti toimimalla voidaan osoittaa, että rakennustuote täyttää maankäyttö- ja rakennuslain mukaiset vaatimukset. Menettelyllä rakentaja voi todentaa tuotteen kelpoisuuden hakiessaan rakennuslupaa.

Vaihtoehtoisia menettelyjä ovat:

- Tyyp hyväksyntä
- Varmennustodistus
- Valmistuksen laadunvalvonta
- Rakennuspaikkakohtainen tuotehyväksyntä

(Ympäristöministeriö, 2012)

Tavat joilla rakennustuotteen kelpoisuus voidaan osoittaa kansallisin menettelyin

3.1 Tyyppihyväksyntä

Tyyppihyväksyntä myönnetään rakennustuotteille, joilla on vaikutus rakennuskohteen olennaisiin teknisiin vaatimuksiin. Hyväksyntä voidaan myöntää rakennustuoteryhmille, joille ympäristöministeriö on antanut tyyppihyväksyntäasetuksen, lista voimassa olevista asetuksista löytyy ympäristöministeriön sivuilta. Hyväksyntä on voimassa viisi vuotta kerrallaan tai siihen asti kunnes tuoteryhmä siirtyy CE-merkinnän piiriin.

Valmistajan oman laadunvalvonnan tulee huolehtia, että valmistettavat tuotteet ovat tyyppihyväksynnän ominaisuuksien mukaiset. Hyväksytty tuote merkitään tyyppihyväksyntämerkillä.

Tyyppihyväksyntää haetaan ympäristöministeriön valtuuttamalta laitokselta, VTT Expert Services Oy:ltä.

3.2 Varmennustodistus

Varmennustodistus on tyyppihyväksyntää kevyempi menetelmä rakennustuotteen hyväksymiselle, se kohdistuu rakennuksen teknisten ominaisuuksien kannalta vähemmän merkityksellisiin tuotteisiin ja on tuotekohtainen.

Varmennustodistuksen myöntäminen perustuu myös valmistajan oman tuotannon laadunvalvontaan ja sen suorittamiin sisäisiin tuotannon testauksiin.

Varmennustodistuksen antaa ympäristöministeriön hyväksymä toimitelin viideksi vuodeksi kerrallaan. Näitä tahoja ovat Suomen Betoniyhdistys ry, Teräsrakenneyhdistys ry ja Suomen Rakennusinsinöörien Liitto RIL ry.

3.3 Valmistuksen laadunvalvonta

Jos rakennustuotteen kelpoisuutta ei voida osoittaa tyyppihyväksynnällä tai varmennustodistuksella voidaan tuote hyväksyä valmistuksen laadunvalvontaa käyttäen, jolloin tuote voidaan hyväksyä tuotantoprosessin aikana. Tällöin rakennustuotteen ominaisuudet osoitetaan valmistajan ylläpitämällä tehtaan sisäisellä laadunvalvontajärjestelmällä. Valmistuksen laadunvalvonnan piiriin kuuluvia tuotteita ovat esimerkiksi valmisbetoni, rakennuslevyt, vesi- ja viemärlaitteiden tuotteet, ikkunat, ovet ja vesikattovarusteet.

Tavat joilla rakennustuotteen kelpoisuus voidaan osoittaa kansallisin menettelyin Ympäristöministeriön hyväksymä laadunvalvonnan varmentaja vahvistaa tuotannon laadunvalvontajärjestelmän laatimassaan sertifikaatissa.

3.4 Rakennuspaikkakohtainen tuotehyväksyntä

Laki eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä 17 §

Rakennushankkeeseen ryhtyvän on selvitettävä rakennuspaikkakohtaisesti, että rakennustuote täyttää sitä koskevat olennaiset tekniset vaatimukset, jos tuotteen kelpoisuutta ei ole muutoin osoitettu.

Jos valmistaja ei ole hakenut tuotteelleen CE-merkintää eikä kansallista tuotehyväksyntää, ja tuotteen käyttämiseen rakentamisessa liittyy maankäyttö- ja rakennuslaista johtuva vaatimus, tulee tuotteen kelpoisuus todeta rakennuspaikkakohtaisesti. Tällöin rakennushankkeeseen ryhtyvän on osoitettava tuotteen kelpoisuus hankekohtaisesti. Kelpoisuus voidaan osoittaa toimittamalla rakennusvalvontaviranomaisille asiakirjoja tai ulkopuolisten asiantuntijoiden laatimia lausuntoja. (Ympäristöministeriö, 2012).

4 Viranomaisvalvonta

Rakentamista ohjataan eri viranomaisten toimesta lainsäädännöillä ja muilla säädöksillä ja määräyksillä. Ympäristöministeriö vastaa rakentamisen yleisestä ohjauksesta ja valvonnasta. Se valmistelee ja kehittää rakentamista koskevaa lainsäädäntöä ja ylläpitää rakentamismääräyskokoelmaa.

4.1 Rakennusvalvonnan tehtävät

RakMK A1, 3.3.4

Jos rakennustyön aikana havaitaan, että rakennusosat, rakenteet taikka rakennusaineet tai –tarvikkeet eivät täytä rakentamismääräysten vaatimuksia, rakennusvalvontaviranomaisen tulee tarvittaessa vaatia selvitys toimenpiteistä epäkohdan korjaamiseksi.

CE-merkintä kertoo tuotteen ominaisuudet, tuotteen soveltuvuus rakennuskohteeseen on arvioitava kuitenkin aina erikseen aiotun käytön, olosuhteiden ja rakentamismääräysten perusteella. Esimerkiksi pakkasenkestävyys on ominaisuus, joka saatetaan vaatia Suomessa käytettäviltä rakennustuotteilta.

Rakennusvalvontaviranomainen valvoo rakentamistoimintaa ja huolehtii osaltaan, että rakentamisen säädöksiä noudatetaan. Rakennusvalvonnan tehtäviin kuuluu ohjata rakennustuotteiden kelpoisuuden arviointia lupakäsittelyin, aloituskokouksin ja tarkastuksin rakennustyön aikana. Viranomaisen tulee ilmoittaa havaituista puutteista CE-merkinnän käytössä markkinavalvontaviranomaiselle.

MRL 181 § Markkinavalvonta

Kunnan rakennusvalvontaviranomaisen tulee seurata rakennustuotteiden käyttämistä ja tarpeen mukaan ilmoittaa rakennustuotteen tai CE-merkinnän käyttämisessä havaitusta epäkohdasta markkinavalvontaviranomaiselle.

4.2 Markkinavalvonnan toimenpiteet kun rakennustuote ei täytä rakennustuoteasetuksen mukaisia vaatimuksia

Rakennustuoteasetus edellyttää jäsenmaiden järjestävän CE-merkittyjen tuotteiden markkinavalvonnan. Markkinavalvonnan tehtävä on varmistaa, että määräyksiä noudatetaan ja valvoa, että EU:n alueella myynissä olevat CE-merkityt tuotteet ovat vaatimusten mukaisia. Suomessa Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) on ympäristöministeriön valtuuttama rakennustuotteiden markkinavalvoja, sen valvontaan kuuluu kaikki Suomessa markkinoille saatetut rakennustuotteet lukuun ottamatta kansallisesti hyväksytyjä tuotteita.

Ensisijainen vastuu rakennustuotteiden vaatimuksenmukaisuudesta on valmistajilla, maahantuojilla ja myyjillä. Vaikka valmistaja vakuuttaa tuotteen olevan määräysten mukainen saattaa käydä ilmi, ettei tuote täytäkään vaatimuksia ja aiheuttaa mahdollisen riskin rakennuskohteen perusvaatimusten täyttymiselle. Jos markkinavalvonta epäilee tuotteen valmistukseen liittyvää väärinkäytöstä, sillä on oikeus saada haltuunsa asiakirjat tuotteesta sen arvioimista varten. Mikäli puutteita havaitaan, sovitaan tuotteen valmistajan kanssa tarvittavista korjaustoimenpiteistä. Markkinavalvonnan käyttämiä eri sanktioita ongelmatilanteissa ovat:

- muodollisen puutteellisuuden korjaaminen -> CE-merkinnässä ja siihen liittyvissä asiakirjoissa todettujen puutteiden korjauttaminen
- toimituskielto -> rakennustuotteen asettamista markkinoille rajoitetaan
- myyntikielto -> rakennustuotteen asettaminen saataville markkinoilla kielletään
- palautusmenettely -> rakennustuotteen markkinoilta poistaminen tai rakennustuotteen takaisin veto ja palautusmenettely kuluttajilta

(Tukes 2014)

Tuote pyritään kuitenkin aina saamaan takaisin markkinoille kun valmistaja on toteuttanut viranomaisen vaatimat korjaavat toimenpiteet.

4.3 Tuoteyhteyspisteet

Rakennustuoteasetus edellyttää kaikkia jäsenmaita perustamaan rakennustuoteyhteyspisteet (Product Contact Point). Tuoteyhteyspisteet palvelevat muun muassa valmistajia, maahantuojia ja viranomaisia, jotka saattavat tarvita tietoja esimerkiksi rakennustuotteita koskevista vaatimuksista, vastuuviranomaisten yhteystietoja tai apua talouden toimijan ja viranomaisen välisissä riitatilanteissa.

Suomessa rakennustuotepiste on perustettu muiden tuotteiden tuoteyhteyspisteen yhteyteen työ- ja elinkeinoministeriöön. (Rakennusteollisuus 2013).

5 Mitä CE-merkinnän pakollisuus merkitsee rakennushankkeen eri osapuolille

5.1 Tuotteen valmistaja

Koska rakennustuotteiden CE-merkintä Suomessa oli vapaaehtoista ennen 1.7.2013, on merkinnän muuttumisella pakolliseksi ollut merkittävä vaikutus rakennustuotteita valmistaviin yrityksiin. Merkinnän käyttöönotto koski vuosi sitten noin 4000 yritystä, joiden oli täytynyt hyvissä ajoin alkaa varautua rakennustuoteasetuksessa määriteltyihin uusiin vastuisiin.

Tuotteen valmistaja on ensinnäkin velvollinen itse tarkastamaan kuuluuko hänen valmistama tuoteryhmä harmonisoidun tuotestandardin soveltamisalaan. Jos näin on, standardi määrittää mihin toimenpiteisiin valmistajan on ryhdyttävä CE-merkinnän hankkimiseksi. Kun harmonisoidun tuotestandardin vaatimukset ovat tuotteen osalta täyttyneet, valmistaja liittää valmistamansa suoritustasoilmoituksen tuotteen kotisivuille ja kiinnittää CE-merkinnän tuotteeseen. Tällä tuotteen valmistaja vakuuttaa, että rakennustuotteen ominaisuudet ovat eurooppalaisen harmonisoidun tuotestandardin tai eurooppalaisen teknisen arvioinnin mukaiset, ja tuote voidaan saattaa markkinoille koko EU:n alueella. (Rakennusteollisuus 2013). Tuotteen valmistaja laatii myös dokumentit, joista ilmoitetaan tiedot suoritustason pysyvyyden arvioinnista ja varmennuksesta. Valmistaja on velvollinen säilyttämään tuotteita koskevat asiakirjat kymmenen vuoden ajan siitä kun tuote on asetettu markkinoille. (Martinkauppi 2012).

Mikäli tuote on valmistettu EU:n ulkopuolella, tuotteen maahantuoja vastaa tuotteen vaatimustenmukaisuudesta. Maahantuojuille asetetut CE-merkintään liittyvät vaatimukset ovat samankaltaisia kuin tuotteen valmistajille asetetut vaatimukset. (Martinkauppi 2012).

Mitä CE-merkinnän pakollisuus merkitsee rakennushankkeen eri osapuolille

CE-merkintä kertoo standardin edellyttämät tuotteen ominaisuudet yhdenmukaisella tavalla, se korvaa erilliset, jokaisessa maassa erikseen tehtävät viranomaiselvitykset ja –merkinnät. CE-merkintäkäytäntö on jo ollut käytössä yrityksissä, jotka harjoittavat rakennustuotteiden vientiä ulkomaille. Uuden asetuksen myötä pienien yritysten tuotteiden vienti ulkomaille helpottuu kun näiden ei tarvitse selviytyä kohdemaan byrokratiasta. Vastaavasti uusien ulkomaisten rakennustuotteiden tarjonta Suomessa kasvaa.

Rakennustuoteasetuksen 11 artiklan, kohdan neljä mukaan:

Valmistajan on varmistettava, että heidän rakennustuotteisiinsa on kiinnitetty tyyppi-, erä- tai sarjanumero tai muu merkintä, jonka ansiosta ne voidaan tunnistaa, ...

Tarvittaessa kuluttajan on kyettävä jäljittämään rakennustuotteen valmistaja saadakseen lisätietoja tuotteesta. Tuotteesta tai tuotepakkauksesta on löydyttävä merkintä, minkä perusteella tuote voidaan tunnistaa.

Tuotevalmistajan on ilmoitettava rekistöroity kauppanimi tai tavaramerkki ja osoite yhteydenottoa varten. Valmistajan tulee liittää tuotteeseen myös sen käyttöohjeet ja turvallisuustiedot. (Martinkauppi 2012).

5.2 Rakennushankkeeseen ryhtyvä

MRL 119 § Huolehtimisvelvollisuus rakentamisessa

Rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava siitä, että rakennus suunnitellaan ja rakennetaan rakentamista koskevien säännösten ja määräysten sekä myönnetyn luvan mukaisesti. Hänellä tulee olla hankkeen vaativuus huomioon ottaen riittävät edellytykset sen toteuttamiseen sekä käytettävissään pätevä henkilöstö.

RakMK A1, 3.3.1

Rakennustyössä rakennushankkeeseen ryhtyvän erityisenä tehtävänä on huolehtia siitä, että rakentamisen olennaiset vaatimukset täyttyvät. Huolehtimisvelvollisuuteen kuuluvat muun ohessa rakennustyön valvonta sekä työn tarkastaminen ja todentaminen samoin kuin käytettävien rakennustuotteiden kelpoisuuden toteaminen.

Mitä CE-merkinnän pakollisuus merkitsee rakennushankkeen eri osapuolille

Rakennushankkeeseen ryhtyvällä on rakentamisessa monia huolehtimisvelvollisuuksia. Hänellä on kokonaisvastuu hankkeesta, hän ilmoittaa hankkeen vaatimukset suunnittelun lähtötiedoksi, hän varmistaa asiantuntemusta käyttäen että valittuja rakennustuotteita voidaan käyttää rakennuskohteessa, hän huolehtii, että hankkeessa käytettävien tuotteiden kelpoisuus tarkistetaan ja että rakennustuotteiden kelpoisuuteen liittyvä aineisto arkistoidaan. Hankkeeseen ryhtyvä voi halutessaan asettaa tiukempia vaatimuksia rakennustuotteille kuin mitä viranomaiset edellyttävät, vaatimukset esitetään suunnitteluasiakirjoissa. Hänen tulee pyydettyä varautua myös esittämään käytettyjen rakennustuotteiden kelpoisuus rakennusvalvontaviranomaiselle. Hankkeeseen ryhtyvä voi kuitenkin siirtää itseään koskevia velvollisuuksia sopimuksin hankkeen muille osapuolille, kuten suunnittelijoille ja rakennuttajalle. (Ympäristöministeriö 2013; Rakennusvalvontavirasto 2014).

5.3 Suunnittelija, pääsuunnittelija

Rakentamismääräyskokoelma A2, Rakennuksen suunnittelijat ja suunnitelmat, sekä voimassa olevat maankäyttö- ja rakennuslait ja -asetukset määrittelevät nyt kuten aiemminkin suunnittelijoilta vaadittavat pätevyudet ja suunnittelijoille osoitetut tehtävät.

MRL 120 §, 1 ja 2

Rakentamista koskeva suunnitelma on laadittava siten, että se täyttää tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten sekä hyvän rakennustavan vaatimukset.

Rakennuksen suunnittelussa tulee olla suunnittelun kokonaisuudesta ja sen laadusta vastaava pätevä henkilö, joka huolehtii siitä, että rakennussuunnitelma ja erityissuunnitelmat muodostavat kokonaisuuden, joka täyttää sille asetetut vaatimukset.

RakMK A2, määräyksen 3.1.1 mukaan pääsuunnittelijan tehtävänä on huolehtia rakennushankkeen suunnitelmien riittävästä laadusta ja laajuudesta niin, että suunnitelmilla voidaan osoittaa rakentamiselle asetettujen vaatimusten täyttyminen. Pääsuunnittelijan on siis huolehdittava, että suunnitelmissa esitetään riittävän yksityiskohtaiset vaatimukset käytettävien rakennustuotteiden ominaisuuksille ja että ne on esitetty CE-

Mitä CE-merkinnän pakollisuus merkitsee rakennushankkeen eri osapuolille merkintäkäytännön mukaisesti. Pakollisen CE-merkinnän mukana tuomia uusia tehtäviä pääsuunnittelijalle on huolehtiminen siitä, että suunnittelijat täyttävät osaltaan kohteen tuotekelpoisuuden tarkastusasiakirjalomakkeen (PKS-lomake). Pääsuunnittelijan tulee myös huolehtia hänen vastuulleen määrättyjen hankkeen rakennustuotteiden kelpoisuuden tarkastamisesta (katso kohta 6.5), käytännössä tämä tarkoittaa tarkastusasiakirjan allekirjoittamista.

RakMK A2, kohdassa 3.2.2 määrätään erikoisalan kokonaisuudesta vastaavan suunnittelijan olevan huolehtimisvelvollisuudessa oman suunnittelutehtävänsä lisäksi siitä, että erillistehtävinä laaditut rakenteiden, rakennusosien tai järjestelmien suunnitelmat muodostavat keskenään toimivan kokonaisuuden. Suunnitelmien on siis täytettävä voimassa olevat viranomaisvaatimukset sekä tilaajan esittämät vaatimukset. Rakennustuotteille asetetut vaatimuksien tulee noudattaa kohteen suunnitteluratkaisuja. Suunnitelmiin merkitään tuotteille asetetut perusvaatimukset, ja niille vaatimustasot harmonisoidun tuotestandardin mukaisesti, CE-merkinnän avulla. Erityissuunnittelijan tulee täyttää osaltaan tuotekelpoisuuden tarkastusasiakirjalomake, ja huolehtia vastuulleen määrättyjen rakennustuotteiden kelpoisuuden tarkastamisesta.

CE-merkinnän pakollisuuden myötä suunnittelijoille on kasautunut uusia huolehtimisvelvollisuuksia erilaisten tarkastusten muodossa. Toisaalta tuotteiden valinta suunnittelukohteeseen on helpottunut. Suunnittelijat voivat verrata tuotteiden suoritusosoitelmia toisiinsa koska tuotteen ominaisuudet on ilmoitettu samalla tavalla. Kun suunnittelussa käytettävä tuote kuuluu harmonisoidun standardin piiriin, suunnittelijat esittävät suunnitelmissa tuotteelta standardissa vaadittavat ominaisuudet, minkä mukaan hankkeen toteuttaja valitsee CE-merkityistä tuotteista kohteeseen sopivan tuotteen.

5.4 Urakoitsija

Urakoitsijan hankinnasta vastaavan vastuulla on varmistaa hankittavien rakennustuotteiden kelpoisuus. Urakoitsija varmistaa tuotteiden kelpoisuudet kun tuotteet saapuvat työmaalle, tuotteiden tulee olla tilauksen ja käyttötarkoituksen mukaisia. Tuotteiden mukana tulevissa asiakirjoissa tulee olla asianmukaiset CE-merkinnät, suoritusosoitelmukset ja merkinnät mahdollisista muista tehdyistä testauksista.

Mitä CE-merkinnän pakollisuus merkitsee rakennushankkeen eri osapuolille

Sen lisäksi, että urakoitsijan on pystyttävä todentamaan rakennustuotteiden kelpoisuus, on hänen myös huolehdittava, että tuotteet on asennettu kohteeseen suunnitteluasiakirjojen ja tuotettava koskevien ohjeiden mukaisesti, ja että toteutus on tarkistettu.

MRL 150§

... Rakentamisen asianmukaisen toteuttamisen varmistamiseksi ja tarkastusten todentamiseksi rakennustyömaalla pidetään rakennustyön tarkastusasiakirjaa. Siihen tehdään merkinnät katselmuksista, viranomaisen toimittamista tarkastuksista sekä yksityisen vastattaviksi määrätyistä työn suorituksen tarkastuksista.

AI 7.1.2

*Tarkastusasiakirjaan kuuluvia olennaisia asioita ovat muun muassa: ...
rakennustuotteiden kelpoisuuden toteaminen, ...*

Urakoitsija huolehtii hänen vastuulleen sovittujen rakennustuotteiden kelpoisuuksien tarkistamisen. Tuotteiden tulee täyttää suunnitelmassa asetetut vaatimukset ja niiden tulee olla CE-merkittyjä jos ne kuuluvat harmonisoidun tuotestandardin piiriin. Urakoitsijan on huolehdittava, että rakennustuotteiden CE-merkintään, suoritustasoilmoituksiin ja muuhun kelpoisuuteen liittyvät asiakirjat ovat arkistoituina, työmaan käytettävissä ja että rakennustuotteisiin liittyvät merkinnät on kirjattuna tarkastusasiakirjalomakkeeseen (PKS-lomake). Ellei muusta rakennusvalvonnan kanssa sovita, urakoitsija osoittaa rakennustuotteiden kelpoisuuden täyttämällä rakennusvalvontaviranomaisen laatiman PKS-lomakkeen. Tiedot ryhmitellään lomakkeeseen rakennustuotteittain. Hankkeen vastuulliset suunnittelijat täyttävät osaltaan tiedot lomakkeeseen ennen jokaista uutta rakennus- tai työvaihetta. Lomake tulee olla saatavilla aloituskokouksessa, erityissuunnitelmia toimittaessa tai muutoin pyydettyä. Lomakkeessa tulee olla täytettynä kussakin rakennusvaiheessa käytettävät rakennustuotteet, joihin kohdistuu olennaisia teknisiä vaatimuksia. (Rakennusvalvonta 2014).

Tarkastusasiakirjaan merkitään myös tuotteissa ja työtavoissa havaitut poikkeamat, joista vastaavan työnjohtajan tulee raportoida rakennustarkastajalle. (Rakennusvalvonta 2014).

Mitä CE-merkinnän pakollisuus merkitsee rakennushankkeen eri osapuolille

5.5 Rakennusvalvontaviranomainen ja pääkaupunkiseudun yhtenäiset käytännöt

Kunnan rakennusvalvonta ohjaa rakentamista ja rakennustuotteiden käyttöä eri vaiheiden kautta. Rakennuslupavaiheessa suunnittelijoiden tulee esittää rakennuksen ja sen osien vaatimukset RakMK:n mukaisesti. Rakennusvaiheessa suunnittelijat esittävät vaatimukset tarkennettuina työpiirustuksissa ja erityissuunnitelmissa.

AI 6.2.2

Aloituskokouksessa todetaan ja merkitään pöytäkirjaan rakennushankkeen keskeisten osapuolten tarkastustehtävät, rakennushankkeeseen ryhtyvän oman valvonnan järjestämistapa, viranomaisvalvonnan tehtävät työn suorituksen valvonnassa, sekä järjestelyt rakennustuotteiden kelpoisuuden toteamiseksi ...

Rakennushankkeeseen ryhtyvä tai hänen valtuuttama henkilö kutsuu aloituskokouksen koolle. Muiden asioiden lisäksi aloituskokouksessa päätetään hankkeen tarkastusasiakirjakäytännöstä, sovitaan työvaiheita tarkastavat henkilöt ja kirjataan muut laadun varmistamiseen liittyvät kohdat.

Tarkastusasiakirjaan kirjataan merkinnät katselmuksista, viranomaisten toimittamista tarkastuksista sekä yksityisten vastattaviksi määräytyistä työn suorituksen tarkastuksista. (Rakennusvalvonta 2014).

Pääkaupunkiseudun kaupungeissa, Helsinki, Espoo, Kauniainen ja Vantaa on sovittu yhtenäisistä menettelyistä rakennushankkeessa käytettyjen rakennustuotteiden kelpoisuuden toteamiseksi. Yleisistä yhtenäisistä käytännöistä sovittiin 2010, jolloin kunkin kaupungin rakennusvalvonnat avasivat nettisivuillaan Yhtenäiset käytännöt-kortiston. Kortisto on suunnattu viranomaisille, suunnittelijoille ja muille rakennusalan ammattilaisille. Kortiston tavoitteena on yhtenäistää ja yksinkertaistaa rakentamismääräysten tulkintaa, sekä nopeuttaa asioiden käsittelyä.

Nykyinen ohjeistus rakennustuotteiden kelpoisuuden toteamiseksi ja siihen liittyvä tuotekelpoisuuden tarkastusasiakirjalomake otettiin käyttöön vuoden 2014 keväällä. Lomakkeen laatimiseen ovat osallistuneet Rakennusteollisuus RT yhdessä RAKLI:n, LVI-talotekniikkateollisuuden,

Mitä CE-merkinnän pakollisuus merkitsee rakennushankkeen eri osapuolille

SKOL:n, ATL:n ja rakennusvalvonnan kanssa. Lomakkeen käyttö auttaa kelpoisuuden toteamisen dokumentointia suunnittelu- ja työmaavaiheissa. Vastaavia tarkastusasiakirjoja on edellytetty aiemminkin viranomaisvaatimuksissa, kuten vuoden 2000 Maankäyttö- ja rakennuslain, MRL 77 §, Rakennustyön tarkastusasiakirja. Rakentamismääräyskokoelman osassa A1 vuodelta 2006 tarkastusasiakirjan täsmennettiin koskevan myös rakennustuotteiden kelpoisuuden toteamista. CE-merkinnän käytön koko ajan lisääntyessä on pidetty järkevänä, että rakennustuotteiden kelpoisuus ilmoitetaan järjestelmällisellä tavalla kaikissa rakennushankkeissa. (hEN Helpdesk 2014).

Tarkastuslomaketta voidaan käyttää erityyppisissä uudis- ja korjausrakentamiskohteissa. Lomake on esitötetty, mutta tarkoitus on että se muokataan kuhunkin kohteeseen sopivaksi. Lomake koostuu kansilehdestä, joka tulostetaan ja allekirjoitetaan, sekä varsinaisesta lomakkeesta, jota suositellaan ylläpidettävän sähköisessä muodossa (liite 1). Lomake on saatavilla hEN helpdeskin kotisivuilla www.henhelpdesk.fi. (Rakennusvalvonta 2014).

Lomakkeeseen merkitään hankkeessa käytettävät rakennustuotteet, jotka on tarkoitettu kohteen pysyviksi osiksi ja joihin kohdistuu rakentamismääräysten teknisiä vaatimuksia. Suunnittelijat täyttävät tietoja tuotteista sarakkeisiin yhdestä kolmeen seuraavan mukaisesti:

- 1 sarakkeeseen suunnittelija merkitsee käyttämänsä tuotteet, merkinnät tehdään rakennusvaiheittain.
- 2 sarakkeessa on lueteltu kunkin tuotteen käyttöön liittyvät olennaiset tekniset vaatimukset: lujuus ja vakaus, paloturvallisuus, terveellisyys, käyttöturvallisuus, meluntorjunta ja ääniolosuhteet sekä energiatehokkuus. Suunnittelija merkitsee rastilla ne kohdat, jotka koskevat hänen määrittämiään rakennustuotteita tai rakennustuotejärjestelmiä.
- 3 sarakkeeseen merkitään rakennustuotteen kelpoisuuden toteamisen menetelmä. Kun CE-merkintä on kyseessä olevalle tuotteelle pakollinen, rastin voi merkitä vain kohtaan: pakollinen CE-merkintä. Kun CE-merkintä ei ole tuotteelle pakollinen, merkintä tehdään sen vapaaehtoisesta menettelyn kohdalle, joka tuotteelle on mahdollinen. Näitä ovat vapaaehtoinen CE-merkintä eli

Mitä CE-merkinnän pakollisuus merkitsee rakennushankkeen eri osapuolille
ETA, sekä kansalliset menettelyt eli tyyppihyväksyntä,
varmennustodistus, valmistuksen laadunvalvonta ja
rakennuspaikkakohtainen varmennus.

(Rakennusvalvonta 2013)

Lomakkeen sarakkeessa neljä ilmoitetaan hankkeeseen osallistuvat henkilöt, jotka vastaavat, että hankittavat tuotteet täyttävät kelpoisuuden vaatimukset. Mikäli rakennusvalvonnan kanssa ei sovita poikkeavasta käytännöstä, kunkin tuotteen rakennustuotekohtaisesta kelpoisuudesta vastaa kunkin erityisalan suunnittelija, ja rakennustuotteiden kelpoisuuden toteamisen kokonaisuudesta pääsuunnittelija. Vastuuhenkilöiden nimet kirjataan lomakkeen kansilehdelle. Luettelo nimetyistä henkilöistä on pystyttävä esittämään rakennusvalvonnalle kohteen aloituskokouksessa tai muuten pyydettäessä.

Rakennustuotteiden kelpoisuuden toteaminen kirjataan rakennustyön tarkastusasiakirjaan kun varmennukset on tehty, kuitenkin ennen rakennustuotteen hankkimista. Tämä koskee lomakkeen sarakkeita viisi ja kuusi. Vastuuhenkilöt vertaavat tuotteiden ominaisuuksia koskevien asiakirjojen tietoja suunnitteluasiakirjoissa esitettyihin vaatimuksiin. Näitä asiakirjoja ovat suoritustasoilmoitukset (DoP), AVCP-menettelyissä luokkien 2+, 1 ja 1+ varmentamistodistukset, kansalliset hyväksynnit ja rakennuspaikkakohtaiset selvitykset. Sarakkeeseen viisi merkitään päivämäärä, jolloin kelpoisuus on todettu. Sarakkeeseen kuusi merkitään kelpoisuuden toteamiseen liittyvät huomautukset.

Tuotteilta vaadittavat ominaisuudet kansallisten rakentamismääräysten täyttämiseksi ja tiedot rakennustuotteilta vaadittavista suoritustasoista tulee esittää itse suunnitteluasiakirjoissa.

Pääsuunnittelija, tai muu tuotekelpoisuuden kokonaisuudesta vastaava henkilö, huolehtii, että rakennustyön tarkastusasiakirja sisältää hankkeen osalta olennaiset merkinnät rakennustuotteiden kelpoisuuden osoittamiseksi. Hänen ei kuitenkaan tarvitse vastata siitä, ovatko vastuuhenkilöt tehneet oman tarkastuksensa oikein. Ennen rakennuksen loppukatselmusta pääsuunnittelija allekirjoittaa tarkastusasiakirjan yhteenvetolomakkeen ja täten vahvistaa, että rakennustuotteiden kelpoisuus toteutuu.

Mitä CE-merkinnän pakollisuus merkitsee rakennushankkeen eri osapuolille
Pääsuunnittelija allekirjoittaa tarkastusasiakirjan myös ennen rakennuksen
käyttöönottoa. (Rakennusvalvonta 2013).

6 Yhteenveto

Rakennustuoteasetuksen tavoitteena on avata ja varmistaa rakennustuotteiden vapaa liikkuvuus ja käyttö Euroopan unionin sisämarkkinoilla, sekä luoda yhdenmukaiset vaatimukset rakennustuotteiden hyväksynnälle. CE-merkintään siirtyminen on ollut tuotevalmistajille haasteellista ja viranomaiskäytännöt varmasti vielä muokkautuvaan muutama kertaan, asetuksella on kuitenkin monia myönteisiä vaikutuksia tuotteen valinnan kannalta niin kuluttajille kuin suunnittelijoillekin.

Mikäli rakennustuotteelle on olemassa harmonisoitu tuotestandardi tai eurooppalainen tekninen arviointi, tuotteen CE-merkintä on pakollista. Valmistaja laatii tällöin tuotteesta suoritustasoilmoituksen. Tarvittavien toimenpiteiden jälkeen ilmoitettu laitos myöntää valmistajalle todistuksen, jossa todetaan tuotteen täyttävän sille asetetut vaatimukset. Tämän jälkeen tuote on CE-merkittävä ja sen voi asettaa markkinoille kaikissa EU-maissa.

CE-merkintä ei ole takuu tuotteen soveltuvuudesta käyttökohteeseen, merkintä kertoo tuotteen ominaisuuksista. Rakennushankkeeseen ryhtyvän on osattava valita kohteeseen parhaiten soveltuva tuote. Rakennusvalvontaviranomainen ja markkinavalvonta valvovat rakennustuotteiden käyttöä rakentamisessa.

Asetuksen myötä rakentamisen ja suunnittelun käytännöt ja vastuut ovat säilyneet ennallaan, menettelyihin on tullut uusia piirteitä.

Ympäristöministeriön johdolla uudistetaan parhaillaan rakennustuotteiden kansallista tuotehyväksyntälainsäädäntöä rakennustuoteasetuksen kanssa yhteensopivaksi. Kansallisia tuotehyväksyntämenettelyitä tarvitaan edelleen, mutta niiden käyttö tulee olemaan rajatumpaa sitä mukaan kun

harmonisoitujen tuotestandardien käyttö kasvaa. (Rakennettu Ympäristö 2012).

7 Lyhenteet

AVCP	(Assessment and verification of constancy of performance) Suoritustason pysyvyyden ja vakauden arviointi- ja varmennusjärjestelmä
CE	(Conformité Européenne) Merkintä tuotteessa osoittaa, että valmistaja vakuuttaa tuotteen täyttävän sitä koskevat rakennustuoteasetuksen vaatimukset
CEN	(Comité Européen de Normalisation) Eurooppalainen standardisoimisjärjestö
Dapp	(Date of applicability) Harmonisoidun tuotestandardin käyttöönottopäivämäärä
DAV	(Date of availability) Harmonisoitun tuotestandardin julkaisemispäivä, harmonisoidun tuotestandardin siirtymäaika alkaa
DoP	(Declaration of Performance) Suoritustasoilmoitus
DOW	(Date of withdrawal) Päivämäärä, jolloin harmonisoidun tuotestandardin siirtymäaika loppuu, CE-merkintä muuttuu pakolliseksi
EAD	(European Assessment Document) Eurooppalainen arviointiasiakirja, jonka pohjalta ETA voidaan laatia
ETA	(European technical approval) Eurooppalainen tekninen hyväksyntä

EU	Euroopan unioni
hEN	(Harmonised European Standard) Eurooppalainen harmonisoitu tuotestandardi
MRL	Maankäyttö- ja rakennuslaki
OJ	Official Journal, Euroopan unionin virallinen lehti
PKS	Pääkaupunkiseudun rakennusvalvontojen yhtenäiset käytännöt, Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen
RakMK	Suomen rakentamismääräyskokoelma
SFS	Suomen standardisoimisliitto SFS ry
STD	(Specific Technical Documentation) Yksinkertaistettu menettely
TAB	(Technical Assessment Body) Teknisestä arvioinnista vastaava laitos
Tukes	Turvallisuus- ja kemikaalivirasto
ZA-liite	hEN:n liite, jossa määritellään CE-merkinnän edellytykset

8 Lähdeluettelo

HE 82/2012, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

hEN Helpdesk, Rakennustuotteiden kelpoisuuden toteaminen ”Tuotekelpoisuuden tarkastusasiakirjalomakkeella” 2013

Martinkauppi, Kirsi, 2012, Rakennustuoteasetus, Edita Publishing Oy

Rakennusteollisuus RT:n opas, Siirtyminen rakennustuotteiden pakolliseen CE-merkintään 1.7.2013, 4.11.2013 Versio 1, Rakennusteollisuus

Rakennusvalvonta Helsinki-Espoo-Vantaa-Kauniainen Yhtenäiset käytännöt, A1-7 01

Rakennusvalvonta Helsinki-Espoo-Vantaa-Kauniainen Yhtenäiset käytännöt, Ohje RAK 01, 18.6.2013, Rakennustuotteiden kelpoisuuden toteaminen PKS kunnissa kansallisten vaatimusten osalta – ohjaus ja menettelyt

RakMK, A1, Rakentamisen valvonta ja tekninen tarkastus, Määräykset ja ohjeet 2006

RT-kortti, RT 20-11125, Rakennustuotteiden CE-merkintä ja muut tuotehyväksyntämenettelytavat

Sähköiset lähteet:

Euroopan parlamentti, Tavaroiden vapaa liikkuvuus,

http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/fi/displayFtu.html?ftuId=FTU_3.1.2.html

hEN Helpdesk, Tuotekelpoisuuden tarkastaminen,
file:///H:/CE/tulosta%20vika/kelpoisuus.htm

Laki eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä, Suomen
säädöskokoelma954/2012,
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120954#L3P14>

Rakennettu Ympäristö, EU:n rakennustuoteasetuksen käyttöönotto lähenee,
2012, <http://www.rakennustieto.fi/lehdet/ry/index/lehti/6919qFYMF.html>

Rakennusvalvonta, Rakennustyön tarkastusasiakirja 2014,
http://www.hel.fi/hki/rakvv/fi/Rakennusty_n+valvonta/Rakennusty_naikaiset+katselmukset

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, CE-merkintään vaadittavat toimenpiteet
ja asiakirjat, <http://www.tukes.fi/fi/Toimialat/Rakennustuotteet/CE-merkinta/Toimenpiteet-ja-asiakirjat/>

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, Markkinavalvonta ja sanktiot,
http://www.tukes.fi/fi/Toimialat/Rakennustuotteet/Markkinavalvonta_sanktiot/

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, Valmistajan velvollisuudet,
http://www.tukes.fi/fi/Toimialat/Rakennustuotteet/Talouden_toimijat/Valmistajan-velvollisuudet/

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, Yksinkertaistetut menettelyt,
<http://www.tukes.fi/fi/Toimialat/Rakennustuotteet/CE-merkinta/Yksinkertaistetut-menettelyt/>

VTT Expert Services Oy, Suoritustasoilmoitus eli DoP,
http://www.vttexpertservices.fi/news/201306_suoritustasoilmoitus_eli_DoP.jsp

Ympäristöministeriö, CE-merkintä, <http://www.ym.fi/ce-merkinta>

Ympäristöministeriö, Kansalliset hyväksyntämenettelyt,
http://www.ym.fi/fi-fi/maankaytto_ja_rakentaminen/Rakentamisen_ohjaus/Rakennustuotteiden_tuotehyvaksynta/Kansalliset_hyvaksyntamenettelyt

Ympäristöministeriö, Rakennustuotteiden tyyppihyväksyntä,
http://www.ym.fi/fi-fi/maankaytto_ja_rakentaminen/Rakentamisen_ohjaus/Rakennustuotteiden_tuotehyvaksynta/Kansalliset_hyvaksyntamenettelyt/Tyyppihyvakysynta

Ympäristöministeriö, Rakentamisen ohjaus – tavoitteena laadukas rakennettu ympäristö, http://www.ym.fi/fi-fi/maankaytto_ja_rakentaminen/Rakentamisen_ohjaus

Ympäristöministeriö, Valmistuksen laadunvalvonta, http://www.ym.fi/fi-fi/maankaytto_ja_rakentaminen/Rakentamisen_ohjaus/Rakennustuotteiden_tuotehyvaksynta/Kansalliset_hyvaksyntamenettelyt/Valmistuksen_laadunvalvonta

Ympäristöministeriö, Varmennustodistus, http://www.ym.fi/fi-fi/maankaytto_ja_rakentaminen/Rakentamisen_ohjaus/Rakennustuotteiden_tuotehyvaksynta/Kansalliset_hyvaksyntamenettelyt/Varmennustodistus

RAKENNUSHANKKEEN TIEDOT JA ALLEKIRJOITUSYHTEENVETO

Kohteen tiedot:	Osoite	
	Lupatunnus	
	Kiinteistötunnus	
Rakennushankkeeseen ryhtyvä		

Tuotteiden kelpoisuuden toteamisen vastuhenkilöt	
Kokonaisuudesta vastaava henkilö	
Pääsuunnittelija	
Rakennussuunnittelija	
Rakennesuunnittelija	
IV-suunnittelija	
KVV-suunnittelija	
_____ suunnittelija	
_____ suunnittelija	
Rakennusteknisten töiden valvoja	
LVI-valvoja	
Vastaava työnjohtaja	
IV-työnjohtaja	
KVV-työnjohtaja (ulkopuoliset työt)	
KVV-työnjohtaja (sisäpuoliset työt)	
_____ työnjohtaja	

Olen todennut, että suunnitteluasiakirjoista on tarkastusasiakirjalomakkeeseen poimittu ne rakennustuotteet, joiden käyttöön liittyy olennaisia teknisiä vaatimuksia rakennuksessa.

Olen todennut, että tarkastusasiakirjalomakkeeseen merkittyjen rakennustuotteiden kelpoisuus on todettu ja kelpoisuuden osoittavat asiakirjat ovat olleet esitettävissä.

allekirjoitus ja päivämäärä

allekirjoitus ja päivämäärä

nimen selvennys

nimen selvennys

pääsuunnittelija

tuotekelpoisuuden toteamisen
varmistamisesta (kokonaisuus) vastaava
henkilö

RakMK A 2, määräys 3.1.1	Maankäyttö- ja rakennusasetus 77 §, 1 momentti (1. virke)
Pääsuunnittelijan tehtävänä on huolehtia rakennushankkeen suunnitelmien riittävästä laadusta ja laajuudesta niin, että suunnitelmilla voidaan osoittaa rakentamiselle asetettujen vaatimusten täyttyminen.	Rakennusluvassa määrätty tai aloituskokouksessa sovitut rakennusvaiheiden vastuuhenkilöt sekä työvaiheiden tarkastuksia suorittavat henkilöt varmentavat suorittamansa tarkastuksen rakennustyön tarkastusasiakirjaan. - - -

Maankäyttö- ja rakennuslaki 152 §

Rakennustuotteen, joka on tarkoitettu käytettäväksi pysyvänä osana rakennuskohteessa, tulee olla turvallinen ja terveellinen sekä ominaisuuksiltaan sellainen, että rakennuskohde asianmukaisesti suunniteltuna ja rakennettuna täyttää tässä laissa säädetyt olennaiset tekniset vaatimukset tavanomaisella kunnossapidolla taloudellisesti perustellun käyttöajan ajan.

